

Rollenspel 'centraal akkoord' (2x)

§ 1 Algemeen

Een zestal leerlingen spelen tijdens dit rollenspel het onderhandelingsproces voor een centraal akkoord na. Zij moeten hierbij rekening houden met een gegeven beginsituatie (conjunctuurstand en ruimte op de arbeidsmarkt) en de belangen van hun achterban. Na een discussie van 20 minuten MOET er een akkoord liggen.

De overige leerlingen observeren het onderhandelingsgesprek a.d.h.v. een aantal opdrachten.

De les wordt afgesloten door verschillende elementen van de observaties te bespreken.

§ 2 Lesopbouw

0 – 5 min	Algemene uitleg, personen benoemen, tafels in opstelling zetten
5 – 15 min	Instructie: <ul style="list-style-type: none"> - eerst aan de onderhandelaars (die zich dus een kleine 10 minuten kunnen inleven / strategie kunnen bedenken) en de voorzitter - dan de leerlingen die observeren
15 – 35 min	De onderhandeling
35 – 50 min	Afronding middels observaties (liefst langer)

§ 3 Instructie deelnemers

3.1 instructie voor de spelers

- Bespreek heel kort de economische situatie in het land.
- Wijs de leerlingen op het belang van het komen tot een afspraak na 20 min. onderhandelen.
- Wijs de leerlingen erop dat zij op moeten komen voor de belangen van hun doelgroep.
- Wijs de leerlingen erop dat zij voor zichzelf een acceptabele onderhandelingsuitkomst bedenken. Zij moeten een strategie verzinnen om dit doel te bereiken. Zij moeten niet alleen argumenten verzinnen vóór hun eigen standpunt, maar ook anticiperen op argumenten van de tegenpartij. Leg niet al je kaarten in 1x op tafel!

3.2 instructie voor de voorzitter

- Het is de rol van de voorzitter om iedereen evenwichtig aan het woord te laten komen, 'schreeuwers' af te kappen, af en toe samen te vatten wat er gezegd is, de sfeer van het gesprek te bewaken.
- Bovendien moet de voorzitter de tijd in de gaten houden. Er MOET na 20 minuten een afspraak zijn. Zo nodig herinnert hij de deelnemers hieraan.

3.3 instructie observatoren

- Vertel dat de leerlingen na afloop op één (niet vooraf genoemde) opdracht iets moeten kunnen vertellen. Zorg dus dat zij hun observaties opschrijven.

§ 4 Observaties en afronding

Er zijn in totaal 3 verschillende observatiekaarten met 3 opdrachten (zie bijlage 2).

Geef bij de afronding steeds 2 leerlingen de gelegenheid om de bevindingen van een bepaalde opdracht te vertellen.

- koppel dit terug naar de speler in kwestie (indien mogelijk)
- schrijf punten op het bord (indien mogelijk)

Bij de afronding kunnen dus (3 x 3 x 2 =) 18 leerlingen aan het woord komen.

Bijlage 1 – kaarten rollenspel (ruime arbeidsmarkt)

FNV

Situatieschets:

De economie is in een recessie. De bestedingen lopen terug. De werkloosheid loopt op. Er is sprake van een ruime arbeidsmarkt.

Er wordt een inflatie van 2% verwacht. De arbeidsproductiviteit is met 1% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Ambtenaren en werknemers in het bedrijfsleven moeten er in koopkracht op vooruit gaan, maar gezien de conjunctuur en de arbeidsmarkt.....
- Uitkeringen moeten tenminste hun koopkracht behouden.
- Koopkrachtdalingen zijn slecht voor de economie, omdat de bestedingen nú al dalen.
- Je wilt koste wat kost massaontslagen voorkomen.

CNV

Situatieschets:

De economie is in een recessie. De bestedingen lopen terug. De werkloosheid loopt op. Er is sprake van een ruime arbeidsmarkt.

Er wordt een inflatie van 2% verwacht. De arbeidsproductiviteit is met 1% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Je wil een koppeling tussen lonen en uitkeringen.
- Je wil minimaal prijscompensatie bereiken.
- Belangrijkste is het behoud van werkgelegenheid.
- De toegenomen arbeidsproductiviteit biedt enige ruimte voor loonstijgingen bij bedrijven.

VNO/NCW

Situatieschets:

De economie is in een recessie. De bestedingen lopen terug. De werkloosheid loopt op. Er is sprake van een ruime arbeidsmarkt.

Er wordt een inflatie van 2% verwacht. De arbeidsproductiviteit is met 1% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Een stijging van de loonkosten per product zal de internationale concurrentiepositie van bedrijven aantasten, hetgeen ten koste zal gaan van werkgelegenheid.
- De winstgevendheid van bedrijven moet omhoog om investeringen (in de toekomst) te kunnen betalen.
- Een loonstijging van 1% is in jouw ogen genoeg.
- Een té hoge stijging van de lonen zal leiden tot massaontslagen.

MKB

Situatieschets:

De economie is in een recessie. De bestedingen lopen terug. De werkloosheid loopt op. Er is sprake van een ruime arbeidsmarkt.

Er wordt een inflatie van 2% verwacht. De arbeidsproductiviteit is met 1% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Een daling van de koopkracht is niet gunstig voor de omzet van het midden- en kleinbedrijf (horeca, detailhandel, enz).
- Een stijging van de loonkosten zal ten koste gaan van de winst, die al jaren onder druk staat.
- De overheid moet in deze fase misschien maar eens wat doen aan de koopkrachtontwikkeling van de burgers, want bedrijven kunnen extra lonen niet betalen.

Overheid

Situatieschets:

De economie is in een recessie. De bestedingen lopen terug. De werkloosheid loopt op. Er is sprake van een ruime arbeidsmarkt.

Er wordt een inflatie van 2% verwacht. De arbeidsproductiviteit is met 1% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Het financieringsstekort is heilig: als de belastinginkomsten tegenvallen, kunnen de uitgaven niet omhoog.
- Er is dus eigenlijk geen financiële ruimte om salarisverhogingen voor ambtenaren te betalen.
- Door het toenemend aantal inactieven moeten een aantal sociale premies omhoog.
- Om de premiedruk te beperken wil de overheid de uitkeringen bevriezen.
- Een goede concurrentiepositie is noodzakelijk voor een gezonde economische toekomst.

VOORZITTER

Aandachtspunten:

- Zorg dat iedereen kan uitpraten.
- Zorg dat iedereen evenveel gelegenheid krijgt om iets te zeggen.
- Wijs mensen erop als zij anderen niet laten uitpraten of wanneer mensen gaan 'schreeuwen'.
- Geef af en toe een samenvatting van hetgeen er gezegd is.
- Houd de tijd in de gaten.
- Zorg dat er na 20 minuten een centraal akkoord is en vat deze afspraken samen. (schrijf eventueel af en toe iets op als geheugensteun)

Bijlage 2 – kaarten rollenspel (krappe arbeidsmarkt)

FNV

Situatieschets:

De economie draait op volle toeren. Het aantal onvervulde vacatures neemt fors toe. Ook de inflatie begint op te lopen. Voor volgend jaar wordt 3% inflatie verwacht. Door een toename van de investeringen is de arbeidsproductiviteit met 4% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Ambtenaren hebben de laatste jaren fors moeten inleveren. Er is nu eindelijk financiële ruimte bij de overheid voor een inhaalslag: 5,5% structurele verhoging.
- Uitkeringen moeten gekoppeld worden aan de lonen in het bedrijfsleven.
- In het bedrijfsleven is een flinke loonruimte. Winsten bij bedrijven lopen op én er is een forse arbeidsproductiviteitsstijging. Je wil gemiddeld zo'n 4% loonstijging.
- Je bent je bewust van het gevaar van een loon-prijs-spiraal.

CNV

Situatieschets:

De economie draait op volle toeren. Het aantal onvervulde vacatures neemt fors toe. Ook de inflatie begint op te lopen. Voor volgend jaar wordt 3% inflatie verwacht. Door een toename van de investeringen is de arbeidsproductiviteit met 4% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- De ambtenarensalarissen en de uitkeringen moeten met eenzelfde percentage omhoog als de lonen in het bedrijfsleven.
- De lonen in het bedrijfsleven kunnen met 7% omhoog, zonder dat het ten koste gaat van de winst. Jij wil tenminste een loonsverhoging van 5%.
- Bedrijven moeten geld vrijmaken voor scholing. Dit kan de krapte op de arbeidsmarkt deels oplossen.
- Je bent bewust van het gevaar van een loon-prijs-spiraal.

VNO/NCW

Situatieschets:

De economie draait op volle toeren. Het aantal onvervulde vacatures neemt fors toe. Ook de inflatie begint op te lopen. Voor volgend jaar wordt 3% inflatie verwacht. Door een toename van de investeringen is de arbeidsproductiviteit met 4% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Een stijging van de loonkosten per product zal de internationale concurrentiepositie van bedrijven aantasten. Dat is op de lange termijn slecht voor de werkgelegenheid.
- De winstgevendheid van bedrijven mag niet omlaag, omdat geld nodig is om ook in de toekomst te kunnen investeren.
- Een loonstijging van 4% is in jouw ogen genoeg. Bovendien voorkomt die een loon-prijsspiraal, omdat de loonkosten per product nu constant blijven.
- Door de krappe arbeidsmarkt heb je moeite om goed personeel te vinden. Extra loon en geld voor scholing zijn mogelijke oplossingen.

MKB

Situatieschets:

De economie draait op volle toeren. Het aantal onvervulde vacatures neemt fors toe. Ook de inflatie begint op te lopen. Voor volgend jaar wordt 3% inflatie verwacht. Door een toename van de investeringen is de arbeidsproductiviteit met 4% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- De winsten hebben de laatste jaren onder druk gestaan. Er moet een inhaalslag plaatsvinden. De winst moet omhoog bij het midden- en kleinbedrijf (horeca, detailhandel, enz).
- Een verdere stijging van de inflatie zal de koopkracht en het consumentenvertrouwen aantasten.
- Je hebt moeite geschikt personeel te vinden. Wellicht moeten mensen gelokt worden met flinke loonstijgingen.
- Je vindt een loonstijging van 3,5% maximaal, omdat de arbeidsproductiviteit in het MKB veel minder is gestegen dan bij de productiebedrijven.

Overheid

Situatieschets:

De economie draait op volle toeren. Het aantal onvervulde vacatures neemt fors toe. Ook de inflatie begint op te lopen. Voor volgend jaar wordt 3% inflatie verwacht. Door een toename van de investeringen is de arbeidsproductiviteit met 4% toegenomen.

Je belangrijkste overwegingen:

- Het staatschuld is de laatste jaren gestegen. Nu de belastingopbrengsten meevallen kun je eindelijk schulden afbouwen.
- Een stijging van ambtenarensalarissen en uitkeringen van gemiddeld 3,5% laat de koopkracht stijgen en zorgt voor een klein financieringsoverschot.
- Door een afnemend aantal inactieven kunnen de sociale premies omlaag, hetgeen de koopkracht ook ten goede zal komen.
- Ook de overheid heeft moeite geschikt personeel te vinden en overweegt loonstijgingen als aanzuiger op de arbeidsmarkt.

VOORZITTER

Aandachtspunten:

- Zorg dat iedereen kan uitpraten.
- Zorg dat iedereen evenveel gelegenheid krijgt om iets te zeggen.
- Wijs mensen erop als zij anderen niet laten uitpraten of wanneer mensen gaan 'schreeuwen'.
- Geef af en toe een samenvatting van hetgeen er gezegd is.
- Houd de tijd in de gaten.
- Zorg dat er na 20 minuten een centraal akkoord is en vat deze afspraken samen. (schrijf eventueel af en toe iets op als geheugensteun)

Bijlage 3 – observatiekaarten (op drie kleuren afdrucken)

OBSERVATIEKAART 1

Opdrachten:

- 1** Wat wil de persoon van de FNV bereiken?
Wat wil de persoon van het MKB bereiken?
- 2** Hoe is de conjuncturele situatie van het land?
Op welke uitspraken tijdens de onderhandeling baseer je dit?
- 3** Wie heeft zijn/haar doel het best bereikt?
Hoe komt dat?

OBSERVATIEKAART 1

Opdrachten:

- 1** Wat wil de persoon van de FNV bereiken?
Wat wil de persoon van het MKB bereiken?
- 2** Hoe is de conjuncturele situatie van het land?
Op welke uitspraken tijdens de onderhandeling baseer je dit?
- 3** Wie heeft zijn/haar doel het best bereikt?
Hoe komt dat?

OBSERVATIEKAART 2

Opdrachten:

- 1** Wat wil de persoon van de CNV bereiken?
- 2** Wie heeft volgens jouw de beste plannen gezien de economische situatie?
Om je mening te kunnen toelichten moet je ook een duidelijk beeld kunnen geven van de totale economische situatie.
- 3** Heeft de voorzitter zijn werk goed gedaan?
  - heeft hij/zij gezorgd dat mensen konden uitpraten?
  - konden alle deelnemers zeggen wat ze wilden zeggen?
  - heeft hij/zij de tijd in de gaten gehouden?
  - is er uiteindelijk een duidelijke afspraak gemaakt?

OBSERVATIEKAART 2

Opdrachten:

- 1** Wat wil de persoon van de CNV bereiken?
- 2** Wie heeft volgens jouw de beste plannen gezien de economische situatie?
Om je mening te kunnen toelichten moet je ook een duidelijk beeld kunnen geven van de totale economische situatie.
- 3** Heeft de voorzitter zijn werk goed gedaan?
  - heeft hij/zij gezorgd dat mensen konden uitpraten?
  - konden alle deelnemers zeggen wat ze wilden zeggen?
  - heeft hij/zij de tijd in de gaten gehouden?
  - is er uiteindelijk een duidelijke afspraak gemaakt?

OBSERVATIEKAART 3

Opdrachten:

- 1** Wat wil de persoon van VNO/NCW bereiken?
Wat wil de persoon namens de overheid bereiken?
- 2** Worden er door deelnemers economische onjuistheden verteld?
Schrijf eventuele voorbeelden op, zodat je ze letterlijk kan herhalen.
- 3** Wie heeft zijn/haar doel het best bereikt?
Hoe komt dat?

OBSERVATIEKAART 3

Opdrachten:

- 1** Wat wil de persoon van VNO/NCW bereiken?
Wat wil de persoon namens de overheid bereiken?
- 2** Worden er door deelnemers economische onjuistheden verteld?
Schrijf eventuele voorbeelden op, zodat je ze letterlijk kan herhalen.
- 3** Wie heeft zijn/haar doel het best bereikt?
Hoe komt dat?

Bijlage 4 – naambordjes

FNV

CNV

VNO / NCW

MKB

OVERHEID

VOORZITTER